

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4

School Administration Model for Competency Development of
Secondary School Students in the 21st Century according to
Iddhipada 4

รวีวรรณ สุ่มมาตย์¹ วรภฤต เกื้อนช้าง² และปฐิธรรม สำเนียง³
Rawiwan Zoommartd, Worrakrit Thuenchang and Patitham Samniang

Received: May 22, 2022

Revised: June 22, 2022

Accepted: June 23, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม และขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้แบบประเมินสถิติที่ใช้ค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านการวางแผนตามหลักฉันทะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 4 รูปแบบ 2) ด้านการจัดองค์กร ตามหลักฉันทะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักจิตตะ มี 1 รูปแบบ และตามหลักวิมังสา มี 1 รูปแบบ 3) ด้านภาวะการเป็นผู้นำ ตามหลักฉันทะ มี 6 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 5 รูปแบบ และ 4) ด้านการควบคุมองค์กร ตามหลักฉันทะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตาม

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต2, Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2

²⁻³ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: rawiwan.zoommartd15@gmail.com, โทร 095-3264699

หลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 2 รูปแบบ และผลการประเมินรูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to present a model of school administration for competency development of secondary school learners in the 21st Century according to Iddhipada 4. It was a field research which was divided into 3 steps: Step 1: to study the conditions, there were 25 key informants by using semi-structured interview and content analysis; Step 2: to create a model, there were 9 key informants by organizing group discussions and step 3: to assess the model, the experts assessed the model of 15 people. A tool used in this research was assessment form. The statistics used was percentage. The results of the research revealed that the model of school administration to develop student competency in the 21st Century in Nakhon Sawan Province according to Iddhipada 4 found that 1) in the aspect of planning according to Chanda, there was 1 model; based on Viriya, there was 1 model; according to Vimangsa, there were 4 models; 2) in terms of organizational arrangements according to Chanda, there were 2 models; based on Viriya, there was 1 model; according to Citta, there was 1 model; and according to Vimangsa, there was 1 model; 3) for leadership according to Chanda, there were 6 models; based on Viriya, there were 2 models; according to Citta, there were 2 models; and according to Vimangsa, there were 5 models; and 4) in terms of organizational control according to Chanda, there were 2 models; based on Viriya, there was 1 model; according to Citta, there were 2 models; and according to Vimangsa, there were 2 models. And the results of the model assessment were 100% in all aspects.

Keywords: School Administration Model, Learner Competency in the 21st Century, Iddhipada 4

บทนำ

ในยุคของสังคมและโลกในปัจจุบัน และอนาคต ที่มีการเปลี่ยนแปลง เด็บโต และเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ซึ่งมีหลายทิศทางที่ยากต่อการคาดถึง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านั้นล้วนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม

ด้วยประการทั้งปวงยังส่งผลให้การศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การพัฒนาคนอยู่ให้สอดคล้องกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี จากรายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษาผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (A Commission Report on Education Reform through Competency-Based Curriculum & Instruction) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการศึกษาของไทยในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในภาพรวม ซึ่งเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET: Ordinary National Education Test) ซึ่งจัดสอบสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 พบว่า คุณภาพของผู้เรียนต่ำมาก ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกสาระการเรียนรู้ และมีแนวโน้มต่ำลงทุกปี และการทดสอบในระดับนานาชาติ (PISA: Programme for International Student Assessment) ซึ่งใช้ในการประเมินเด็กอายุ 15 ปีทั่วโลก ว่ามีความพร้อมที่จะอยู่ร่วมในสังคมมากน้อยเพียงใด ผลการประเมินพบว่าเด็กไทยมีคุณภาพต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ทั้งในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และด้านการอ่านแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของผู้เรียนยังไม่มีความเป็นมาตรฐานสากลและคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จากการรายงานระดับความสามารถของนักเรียนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ อยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น พบว่า มีนักเรียนที่มีผลการศึกษาค่าอยู่ที่ร้อยละ 46.75 และมีเพียงร้อยละ 0.46 เท่านั้น ที่มีผลการศึกษาอยู่ในระดับสูง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) และผลจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การจัดการศึกษาทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลนั้น มีผู้เรียนจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ มีคุณลักษณะที่น่าพึงพอใจ แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมและพบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้ ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด, หัวโต ตัวลีบ, เก่งแบบเปิด, นกแก้วนกขุนทอง, ไม่แคร์ ไม่สนที่จะเรียนรู้ในระบบ, เรียนแบบตัวใครตัวมัน, เรียนเพื่อสอบ เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยจากการศึกษาข้อมูลหลักฐานและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญมาจาก การสอนและการวัดประเมินผลของครู ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากกรอบหลักสูตรที่ได้กำหนดมาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัดจำนวนมากที่อิงเนื้อหา รวมทั้งการกำหนดให้ครูต้องสอบตามตัวชี้วัดทุกตัว ทำให้ครูมุ่งสอนเนื้อหาเป็นสำคัญและต้องเร่งสอนเพื่อให้สามารถสอบผู้เรียนได้ตามที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความรู้แต่ขาดสมรรถนะในการใช้ความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ เนื่องจากหลักสูตรเป็นกรอบในการสอนของครู จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับหลักสูตรให้ไปในทิศทางที่น่าสู่คุณภาพของผู้เรียนตามที่ต้องการ หากต้องการผู้เรียนที่มีสมรรถนะสูง สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง การปรับหลักสูตรให้มีเป้าหมายมุ่งสู่การพัฒนาสมรรถนะจึงเป็นความจำเป็น อีกทั้งหลักสูตรปัจจุบันมีการใช้มาประมาณ 10 ปี แล้ว ถึงเวลาที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงเป็นความจำเป็นที่หลักสูตรจะต้องปรับให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามสมรรถนะและความสามารถของบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะต่าง ๆ จึงต้องเน้นสมรรถนะเพื่อการดำรงชีวิต และการปฏิบัติงาน เน้นเครือข่ายพันธมิตรมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้อาชีพบางอย่างหายไป ลักษณะงาน วิธีการทำงานเปลี่ยนไป เอไอหรือปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและการทำงานมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) สำหรับสาเหตุสำคัญที่ต้องเปลี่ยนจากหลักสูตรอิงมาตรฐานไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น เนื่องจากตั้งแต่ปี 2559-2562 เกิดวิกฤติการศึกษา ซึ่งเกิดจากสาเหตุใหญ่ 2 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม 2) เด็กไทยได้รับความรู้มากแต่ประยุกต์ใช้ไม่ได้ ขาดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตทำให้มีขีดความสามารถต่ำ กระทบต่อความอยู่ดีของประเทศชาติ ซึ่งนานาประเทศต่างปรับมาใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในการพัฒนาผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นประเทศ อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา จีน เกาหลีใต้ และแอฟริกาใต้ เป็นต้น โดยศตวรรษที่ 21 มีความไม่แน่นอน ความรู้เก่าที่เคยให้นักเรียนไม่เพียงพอที่จะใช้ในโลกลยุคใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้เราต้องเปลี่ยนเพื่อให้ตอบรับกับความรู้ ความต้องการในอนาคต ดังนั้นการจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพที่ต้องการต้องช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก และจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ซึ่งสมรรถนะนั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะ/เจตคติ (Attribute/Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำการปฏิบัติ (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่าง ๆ 7) ผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance Criteria) ทั้งนี้ หลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ เพียงแต่เป็นการปรับจุดเน้นจากเน้นหนักเนื้อหาสาระ ไปเน้นการปฏิบัติให้เกิดผล เพราะสมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะคนที่มีอยู่ในการทำงาน หรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง (ทิตินา แคมมณี, 2562)

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมุ่งเน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติจริงมี 6 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้วัด แนวทางที่ 5 บูรณาการผลงานหลายสมรรถนะ และแนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน (บึงอร เสรีรัตน์, 2560) สำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะ สามารถออกแบบการเรียนรู้ ไปปรับใช้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียนได้ แตก ต่างกัน โดยเน้นพัฒนาสมรรถนะที่ผู้เรียนขาดได้ ซึ่งโรงเรียนที่มีคุณครูจำนวนน้อยและต้องสอนหลายวิชา สามารถบูรณาการสมรรถนะได้ดีมาก คุณครู สามารถนำมาตราฐานและตัวชี้วัด

มาใช้ประเมินสมรรถนะเด็กนักเรียนได้ เพราะสมรรถนะ คือ ความสามารถที่เด็กแสดงออก (ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา, 2562)

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับเกิดการแข่งขันระหว่างสถานศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพ อนาคตของการศึกษาไทยจึงต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สูงขึ้นและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากลที่เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการเห็นบุตรหลานของตนเองมีโอกาสเข้ารับการศึกษจากโรงเรียนที่มีคุณภาพ สถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะต่าง ๆ ความเป็นพลเมือง ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สถานศึกษาจำเป็นต้องมีโครงสร้าง กระบวนการ และยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยหลักการ วิธีการในฐานะที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งหมดที่เป็นพื้นที่วิจัย ล้วนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษานครสวรรค์ ซึ่งมีนโยบายหลักในการส่งเสริมให้โรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งยังมีปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ต้องให้ความสำคัญมากที่สุดเพื่อประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่จะต้องมีความพร้อมและทักษะในทุกด้านที่จำเป็นต้องเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาจึงจำเป็นต้องที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักอริยาบท 4 เพื่อไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีการกระจายอำนาจสู่การเสริมสร้างและมีพลังใจเป็นผู้มีคุณธรรมและกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งมี 4 องค์ประกอบคือ 1) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยแต่ละองค์ประกอบยึดหลักอริยาบท 4 เป็นแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันคือฉันทะและวิริยะเป็นหลัก ปฏิบัติช่วยให้สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้ชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้เห็นว่าปัจจุบันโลกแห่งการศึกษาได้ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้น รูปแบบการเรียนรู้ก็ต้องปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย โดยเด็กนักเรียนจะมีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทาย มองเห็นปัญหาเป็นโจทย์ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ไข ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงควรนำหลักธรรมของอริยาบท 4 ในพระพุทธศาสนามาใช้ต่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคตเพื่อแก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการ

ช่วยกันพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับการศึกษาให้เป็นผู้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น ทันท่วงทีต่อความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ผู้สนใจมีความสนใจในการศึกษาความรู้ที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผน/โครงการ และกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาและนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้สูงขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศตามนโยบายและเป้าหมายการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 จากผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ รวมจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินที่ถามความเหมาะสมใน 4 ด้าน คือ โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการวางแผนตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 1 รูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูควรมีความพึงพอใจในการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) ด้านความสามารถในการสื่อสาร (2) ความสามารถในการคิด (3) ความสามารถในการแก้ปัญหา (4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ (5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูมีแรงบันดาลใจและขยันหมั่นเพียรในการ

ใช้แผนสู่การปฏิบัติที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักจิตตะ มี 1 รูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรใส่ใจและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูคอยกำกับติดตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักวิมังสา มี 4 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูหมั่นประชุมตรวจสอบแผนและร่วมกันรับผิดชอบต่อการดำเนินการของแผนที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) ผู้บริหารควรต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหาร เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการตรวจสอบกระบวนการบริหารงานที่เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติ เช่น การทำงานเป็นทีม เน้นการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป้าหมายในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน 3) ผู้บริหารควรตรวจสอบการกำหนดนโยบายที่ให้ครูมีความรักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นแหล่งเรียนรู้ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบแผนรูปแบบ และ 4) ผู้บริหารควรมีนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสร้างเครือข่ายความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วยกลไกการประชุมตรวจสอบ

2. ด้านการจัดองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความพอใจในจัดการองค์กรตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 4 ด้าน ประกอบประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านทั่วไป โดยมีการส่งเสริมให้ครูเกิดความพอใจในการสนองงานทุก ๆ ด้านด้วยกระบวนการให้ขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในทุกกลุ่มสาระ ในการจัดการความหลากหลายในองค์กรโดยทำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารรวมทั้งใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีใจในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมีความเป็นมืออาชีพเพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรมั่นใจกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพและพร้อมจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 รองรับการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในกิจกรรมการสอน วางระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักจิตตะ มี 1 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรใส่ใจการเพิ่มพูนทักษะการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไปและการบริหารงบประมาณเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และตามหลักวิมังสา มี 1 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรมั่นประชุมเพื่อตรวจสอบและทบทวนกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ เปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนที่เคยสอน-สั่ง เป็นครูผู้ชี้แนะ-ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกเรียนรู้สำหรับให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น

4) ผู้บริหารควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์การบริหารจัดการในยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างแท้จริง และเหมาะสมกับผู้เรียน

3. ด้านภาวะการเป็นผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 6 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการอบรมพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำเพื่อการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเป้าหมายมุ่งที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา 3) ผู้บริหารควรสนับสนุนการสร้างระบบให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ติดตามการบริหารจัดการสถานศึกษา มุ่งสู่เป้าหมายที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา/บุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) ผู้บริหารควรต้องมีการพัฒนาศักยภาพตนเองให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruption โดยพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการองค์การ การคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล และด้านมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน การให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 5) ผู้บริหารควรต้องกล้าเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและทำให้ทุกคนยอมรับและปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมองค์กร ผู้นำต้องยอมรับในการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 แนะนำประโยชน์ แนวคิด ความรู้และเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา 6) ผู้บริหารควรต้องเป็นนักวิชาการ กล้าคิด กล้าเปลี่ยน รอบรู้และเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้นำทำ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธา ทำให้ทุกคนยอมรับและมีพฤติกรรมตามวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องตระหนัก-ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักวิริยะ มี 2 รูปแบบประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรหมั่นจัดทำกิจกรรมการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์การบริหารจัดการในยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ผู้บริหารควรมุ่งเน้นพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำที่เป็นสมรรถนะผู้เรียนอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างแท้จริง และเหมาะสมกับผู้เรียนตามหลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการอบรมพัฒนาภาวะการเป็นผู้นำเพื่อการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเป้าหมายมุ่งที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนา

สมรรถนะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา ตามหลักวิมิงสา มี 5 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรสนับสนุนการสร้างระบบให้เกิดขึ้น ในสถานศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ติดตามการบริหารจัดการสถานศึกษา มุ่งสู่ เป้าหมายที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา/บุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ผู้บริหารควรต้องกล้าตรวจสอบการ เปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและทำให้ทุกคนยอมรับและปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมองค์กร ผู้นำต้อง ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 แนะนำประโยชน์ แนวคิด ความรู้และเทคโนโลยี มาใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา 3) ผู้บริหารควรต้องเป็นนักวิชาการ กล้าคิด กล้า เปลี่ยน รอบรู้และเป็นທີ່ปรึกษาด้านวิชาการให้ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้นำทำ สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ทำให้ทุกคนยอมรับและมีพฤติกรรมตามวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องตระหนัก- ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 4) ผู้บริหารควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิสัยทัศน์การบริหารจัดการในยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การขับเคลื่อนการ บริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการของ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 5) ผู้บริหารควรมั่นประจุมตรวจสอบกระบวนการที่มุ่งเน้นพัฒนา ภาวะการเป็นผู้หน้าที่เป็นสมรรถนะผู้เรียนอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนา สมรรถนะผู้เรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างแท้จริง และเหมาะสมกับผู้เรียน

3. ด้านการควบคุมองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัยพบว่า ตามหลัก ฉันทะ มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรมีใจในการจัดระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ในรูปแบบคณะกรรมการ เช่นการนิเทศแบบ Coaching and Mentoring การ รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นต้น โดยนำเทคโนโลยีและ การใช้ดิจิทัลมาปรับประยุกต์ใช้เป็น เครื่องมืออย่างเหมาะสม 2) ผู้บริหารควรมีใจต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 มาเป็นเครื่องมือในการควบคุม จัดการและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของครู และนักเรียน ให้มีสมรรถนะทางการเรียน เช่น การใช้ Application ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรมั่นกำกับดูแลการ อบรมกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยียุคศตวรรษที่ 21 มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร จัดการ ทั้งที่เป็นนวัตกรรม 1 รูปแบบ 1 เครื่องมือในการจัดการและอำนวยความสะดวกในการ จัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ตามหลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรต้องสนับสนุนการกำกับดูแลและตรวจสอบทุกฝ่ายในโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วย ระบบดิจิทัลอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาสมรรถนะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 7 ทักษะ เช่น 1) ด้านการเรียนรู้สาระวิชาหลัก 2) ด้านความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นต้น ควร ต้องสนับสนุนการกำกับดูแลด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ตามหลักวิมิงสา มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรมีวิจารณ์ญาณกลั่นกรองทุกระบบเพื่อควบคุมกำกับ

องค์กรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอันส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยให้ครบทั้ง 7 สมรรถนะ 2) ผู้บริหารควรมีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบกรณีแต่งตั้งบุคลากรเพื่อกำกับดูแลงานในส่วนต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผลการประเมินรูปแบบทุกด้าน แยกได้ดังนี้ ความถูกต้อง ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสม ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นประโยชน์ ค่าร้อยละ เท่ากับ 100 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมมีรูปแบบครบทุกด้านและมีประสิทธิภาพจากกระบวนการสร้างและการประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดประชุมสนทนากลุ่มการสร้างรูปแบบได้รับการตรวจสอบและเติมเต็มโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม ด้านการบริหารการศึกษา ด้านรูปแบบและด้านสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน โดยผู้วิจัยได้นำผลแต่ละด้านมาอภิปรายดังนี้

1. ด้านการวางแผน ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 4 รูปแบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสร้างเครือข่ายความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วยกลไกการประชุมตรวจสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญญิติ สุจิตโตและคณะ (2563) พบว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ และ 4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการการบริหารงานบุคคลหลัก 5 ด้าน คือ (1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (4) วินัยและการรักษาวินัย (5) การออกจากราชการ รวมถึงการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้แนวทางการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการบริหารงานบุคคล (2) วิริยะ ความเพียรพยายามในการบริหารงานบุคคล (3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการบริหารงานบุคคล (4) วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จการบริหารงานบุคคล

2. ด้านการจัดองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักจิตตะ มี 1 รูปแบบ และตามหลักวิมังสา มี 1 รูปแบบ ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการหมั่นประชุมเพื่อตรวจสอบและทบทวนกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ เปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนที่เคยสอน-สั่ง เป็นครูผู้ชี้แนะ-ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เรียน สำหรับให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างแท้จริง และเหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญญิติ สุจิตโต และคณะ (2563) พบว่า รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ และ 4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการการบริหารงานบุคคลหลัก 5 ด้าน คือ (1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (4) วินัยและการรักษาวินัย (5) การออกจากราชการ รวมถึงการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้แนวทางการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการบริหารงานบุคคล (2) วิริยะ ความเพียรพยายามในการบริหารงานบุคคล (3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการบริหารงานบุคคล (4) วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จการบริหารงานบุคคล

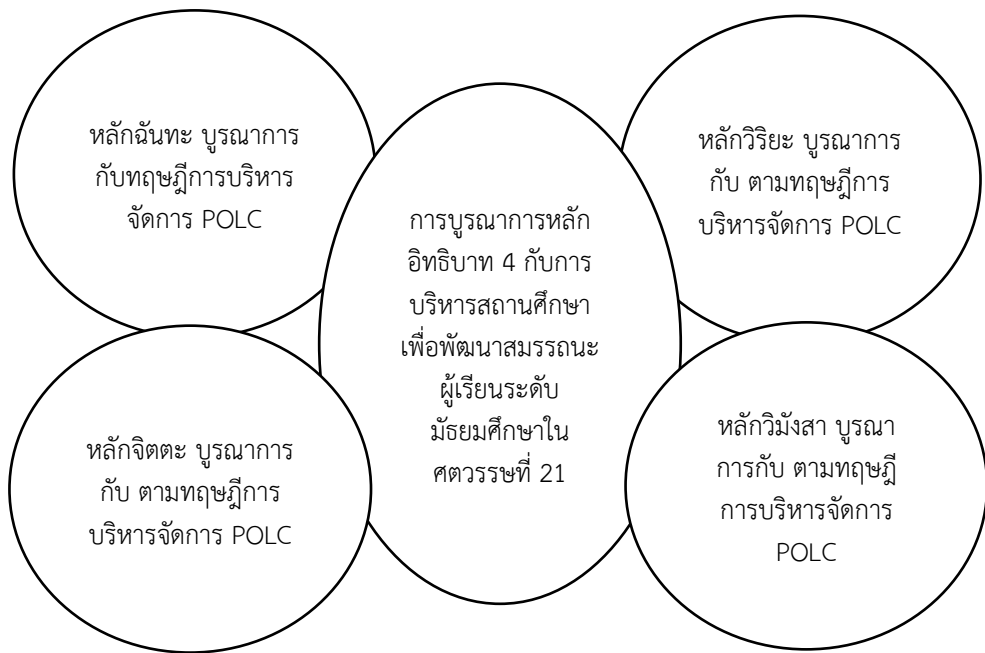
3. ด้านภาวะการเป็นผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 6 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 5 รูปแบบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารทุกท่านมีความกล้าตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและทำให้ทุกคนยอมรับและปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมองค์กร ผู้นำต้องยอมรับในการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 แนะนำประโยชน์ แนวคิด ความรู้และเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นนักวิชาการ กล้าคิด กล้าเปลี่ยน รอบรู้และเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้นำทำ สร้างความเชื่อมั่นศรัทธา ทำให้ทุกคนยอมรับและมีพฤติกรรมตามวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรินทร์ สาลี (2562) พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ 3) สมรรถนะด้านการดำรงตนและการครองตน 4) สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) สมรรถนะด้านทักษะวิชาชีพ 6) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และ 7) สมรรถนะด้านการสื่อสารและการคิดสร้างสรรค์ ส่วนแนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา องค์ประกอบ 135 แนวทาง ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถนะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย 39 แนวทาง 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 24 แนวทาง 3) การพัฒนาสมรรถนะด้านการดำรงตนและการครองตน ประกอบด้วย 21 แนวทาง 4) การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 15 แนวทาง 5) การพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะวิชาชีพ ประกอบด้วย 15 แนวทาง 6) การพัฒนาสมรรถนะด้าน

การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 12 แนวทาง และ 7) การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและการคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 9 แนวทาง

4. ด้านการควบคุมองค์การตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ตามหลักฉันทะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิริยะ มี 1 รูปแบบ ตามหลักจิตตะ มี 2 รูปแบบ ตามหลักวิมังสา มี 2 รูปแบบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารทุกท่านล้วนมีวิจาร์ณญาณกลั่นกรองทุกระบบเพื่อควบคุมกำกับองค์กร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอันส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยให้ ครบทั้ง 7 สมรรถนะ 2) ผู้บริหารควรมีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบกรณีแต่งตั้งบุคลากรเพื่อกำกับดูแลงานในส่วนต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญญ์ สุจิตโต และคณะ (2563) พบว่า รูปแบบการบริหารงาน บุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ และ 4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการดำเนินการการบริหารงานบุคคลหลัก 5 ด้าน คือ (1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง (3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (4) วินัยและการรักษาวินัย (5) การออกจากราชการ รวมถึงการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้แนวทางการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ (1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการบริหารงานบุคคล (2) วิริยะ ความเพียรพยายามในการบริหารงานบุคคล (3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการบริหารงานบุคคล (4) วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จการบริหารงานบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัย หลักการที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นต้น โดย ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดประชุม สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามหลักทฤษฎีการบริหารจัดการ PLOC บูรณาการกับหลักอิทธิบาทธรรม 4 ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการงานวิจัยที่ค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาเสนอเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ กระทรวงศึกษาธิการควรเน้นย้ำการบริหารสถานศึกษาทุกแห่งให้บริหารงานทุกด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ได้แก่ คุณลักษณะที่ผู้เรียนทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาในนครสวรรค์ควรมีการกำหนดโครงสร้างตำแหน่ง กำหนดบทบาท หน้าที่ ตลอดจนงานการทำงานของทุกภาคส่วนของโรงเรียนให้สอดคล้องราบรื่น และไม่ทับซ้อนกันในการบริหาร การจัดการองค์กรยังรวมถึงการจัดระเบียบในการทำงานที่จะทำให้การทำงานไม่สะดุด จัดสรรคนให้เหมาะสมกับงาน จัดการงานให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุดอันส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรม

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทุกแห่งควรนำผลการวิจัยไปเป็นนโยบายที่จะส่งเสริมในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามหลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษาทุกแห่ง ควรสร้างหลักสูตรเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการบริหาร และทำการสร้างแผนแม่บทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการพัฒนาตามหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). รายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษาผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ทรงพร พนมวัน ณ อยุธยา. (2562). การประเมินตามสภาพที่แท้จริง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บังอร เสรีรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมชุดความคิดเกี่ยวกับการสอนของครูประถมศึกษา. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 17(1), 115-122.
- พระมหาบัญญัติ สุจิตโต และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์, 7(3), 254-265.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรินทร์ สำลี. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.